

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ КОЛЕДЖ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Заступник директора з НР

 Оксана ВОЛИНЕЦЬ

« 11 » 01 2023 р.

«СОЦІОЛОГІЯ»

Програма навчальної дисципліни
за освітньо-професійним ступенем
фаховий молодший бакалавр

1. Спеціальність 051- «Економіка»
 - 1.1 Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»
 - 1.2 Освітньо-професійна програма «Логістика»
2. Спеціальність 071- «Облік і оподаткування»
 - 2.1 Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
 - 2.2 Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування в бізнесі»
3. Спеціальність 072 - «Фінанси, банківська справа та страхування»
 - 3.1 Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
 - 3.2 Освітньо-професійна програма «Митна справа»
 - 3.3 Освітньо-професійна програма «Банківський бізнес»
 - 3.4 Освітньо-професійна програма «Оціночна діяльність»
4. Спеціальність 073 - «Менеджмент»
 - 4.1 Освітньо-професійна програма «Менеджмент бізнес-організації»
5. Спеціальність 075 - «Маркетинг»
 - 5.1 Освітньо-професійна програма «Маркетинг»
6. Спеціальність 076 - «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
 - 6.1 Освітньо-професійна програма «Підприємницька діяльність»
7. Спеціальність 081 - «Право»
 - 7.1 Освітньо-професійна програма «Правознавство»

Укладач - викладач
Валентина МАЛЮХ

Розглянуто і рекомендовано до затвердження
на засіданні предметної (циклової) комісії
загальної підготовки

Протокол № 5^в від « 6 » січня 2023 р.

Голова предметної комісії

 Наталія ВЕСЕЛЬСЬКА

Київ – 2023

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні концепції соціології, практичні навички проведення соціологічних досліджень з актуальних проблем сучасного життя людини в суспільстві.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна, яка формує загальні компетентності тісно пов'язана з навчальними дисциплінами: «Основи філософських знань», «Основи економічної науки», «Політологія», «Історія України», «Психологія», «Культурологія», «Економіка праці і соціальні трудові відносини», «Менеджмент».

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» є ознайомлення здобувачів фахової передвищої освіти про становлення і розвиток соціології як науки, процеси суспільного життя, закони функціонування і розвитку суспільства та його складових компонентів, формування у майбутніх фахівців системи знань з питань сучасної соціальної системи.

Завдання навчальної дисципліни «Соціологія»: формування у здобувачів фахової передвищої освіти соціологічного світогляду щодо розкриття соціальних явищ і процесів, що пронизують соціальні взаємодії людей у різних вимірах суспільного життя та повсякденності; розвиток вміння послуговуватися категоріальним апаратом соціології, її методами дослідження, теоретичними та концептуальними напрацюваннями.

Згідно з вимогами освітньо - професійних програм у здобувачів фахової передвищої освіти мають бути сформовані такі компетентності: (для всіх спеціальностей)

загальні:

- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність працювати в команді;
- вміння виявляти, ставити та знаходити шляхи вирішення проблем;

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу, інформації з різних джерел;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня;

- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;

фахові:

- здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів;
- здатність готувати і впроваджувати проекти управлінських рішень;
- здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування;

Програмні результати навчання:

- використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства;
- уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції;
- уміти налагоджувати комунікацію між громадянами, органами державної влади і місцевого самоврядування;
- уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов;
- використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» відводиться:

90 годин - 3 кредити ЄКТС для спеціальностей:

- 051- «Економіка»
- 073 - «Менеджмент»
- 072 - «Фінанси, банківська справа та страхування»

60 годин – 2 кредити ЄКТС для спеціальностей:

- 076 - «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
- 075 - «Маркетинг»
- 081 - «Право»
- 071- «Облік і оподаткування»

Програма розрахована на вивчення дисципліни протягом одного семестру. Метод вивчення – *лекційно-семінарський*. Розділи програми дозволяють застосовувати новітні навчальні технології, зокрема, модульно-рейтингову, кредитно-модульну.

Формою підсумкового контролю є *залік*.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціологія як наука. Предмет і функції соціології.

Соціально-культурні передумови виникнення соціології як науки. Поняття соціології. Основні підходи до розуміння суспільства і людини. Соціологія як наука про соціальні спільноти. Типи соціальних спільнот. Відмінності між спільнотами. Зростання суб'єктності соціальних спільнот. Соціальні інститути як механізми самоорганізації спільного життя людей та їх різновиди. Функції соціальних інститутів та їхнє місце в житті суспільства. Об'єкт і предмет соціології. Структура соціологічного знання: загальна соціологічна теорія, спеціальні соціологічні теорії, теорія, методика і техніка конкретно-соціологічних досліджень. Функції соціології та її роль у житті суспільства. Значення соціології у підготовці фахових молодших бакалаврів. Місце соціології у системі наук. Соціологія як генералізуюча наука. Специфіка соціології за об'єктом і предметом дослідження. Зростання ролі соціології в сучасних умовах, її значення у процесах державо- і націотворення в Україні.

Тема 2. Історія розвитку соціології в країнах Західної Європи, США, в Україні.

Передумови виникнення соціології як науки. Етапи розвитку і становлення соціології. Загальні положення соціологічних поглядів О. Конта, Г. Спенсера, Е. Дюркгейма, М. Вебера, В. Парето.

Зародження та розвиток української соціології. Політична соціологія М. Драгоманова. Українська ідея М. Грушевського. Ідея національної держави В. Липинського. Сучасний етап розвитку соціологічної науки. Новітні соціологічні теорії: "теорія системи", "раціонального вибору", "теорія обміну", сучасні теорії фемінізму, постмодерністські соціологічні теорії.

Тема 3. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура та соціальна стратифікація.

Зміст поняття «суспільство», його сутнісна характеристика. Системний підхід до вивчення суспільства в соціології. Базисні компоненти суспільного життя: соціальні процеси, взаємодії, відносини та зміни; соціальні спільноти та соціальні інститути; соціальний зв'язок і контроль. Сутнісні риси суспільства, проблема типологізації суспільств. Характерні риси і тенденції постіндустріального суспільства.

Соціальна структура суспільства та її складові. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність. Соціальна взаємодія, соціальний контроль та соціальні відносини. Соціальні інститути і соціальні організації: функції та види. Соціальна структура українського суспільства, тенденції її розвитку. Процес модернізації та стратифікаційні зміни в сучасному українському суспільстві:

проблеми та умови їх вирішення.

Тема 4. Особистість у системі соціальних зв'язків.

Поняття особистості в соціології. Основні ознака особистості. Співвідношення понять людина, особистість, індивід, індивідуальність. Основні теоретичні концепції особистості. Соціальний статус та соціальні ролі особистості. Потреби, інтереси, цінності, ціннісні орієнтації як елементи духовної структури особистості. Співвідношення особистих та суспільних інтересів. Ціннісні орієнтації індивіда.

Соціалізація індивіда та її основні етапи. Структура процесу соціалізації. Основні чинники та канали соціалізації особистості. Поняття ре соціалізації.

Особистість як суб'єкт суспільних відносин. Соціальна активність особистості. Види та рівні соціальної активності.

Тема 5. Організація соціальних досліджень, методи збирання та аналізу соціологічної інформації.

Методологія і методи соціологічного дослідження. Програмування та організація соціологічного дослідження. Основні етапи і процедури соціологічного дослідження. Програма як виклад і обґрунтування методологічних, методичних, процедурних основ дослідження. Основні елементи програми і зв'язок між ними.

Методологічний розділ програми. Формулювання проблеми дослідження. Визначення предмета і об'єкта дослідження. Визначення мети та завдань дослідження. Процедурний розділ програми. Основні нормативні вимоги до організації соціологічного дослідження. Етапи дослідження: підготовчий, оперативний, підсумковий. Особливості організації теоретико - прикладного дослідження. Основні вимоги до звітності про результати дослідження. Структура звіту. Статистичне оформлення та форми подання емпіричних даних. Висновки та рекомендації.

Вибірка і вибіркоче дослідження. Опитування, спостереження та аналіз документів у соціологічному дослідженні. Опитування як метод збору соціологічної інформації.

Специфіка анкетування у соціологічному дослідженні. Типи питань і особливості їх використання. Особливості інтерв'ю у соціологічному дослідженні. Логіка питань і психологія респондента, мова інтерв'ю.

Загальна характеристика соціологічного спостереження. Особливості спостереження у соціології. Види спостереження їх переваги і недоліки.

Аналіз документів. Місце аналізу документів серед інших методів збору інформації. Поняття документа в соціології. Документ як джерело соціологічної інформації. Класифікація документів. Види документів у практиці державної влади. Основні методи обробки соціологічної інформації. Підготовка первинної

соціологічної інформації до обробки. Застосування методів статистики при обробці і аналізі даних. Послідовність дій при аналізі даних і соціологічному дослідженні.

Тема 6. Соціологія культури

Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Два головні напрями соціологічного вивчення культури в соціології: об'єктивістський та культурно-аналітичний. П.Сорокін про соціокультурну динаміку. Постмодернізм і культура. Поняття культури та особливості її дослідження в соціології. Поняття культури та її визначення. Соціологічний підхід до вивчення культури і його специфіка. Основні сфери прояву людської культури та рівні її соціологічного дослідження. Центральні категорії соціології культури: система цінностей і норм, санкції, соціокультурні зразки поведінки, соціокультурні уявлення, поняття і мова. Внутрішня структура культури та її форми: загальнолюдська культура, суперкультура, субкультура, контркультура, девіантна культура, культура особистості. Культурні конфлікти. Народна, висока та масова культура. Соціальні функції культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні. Культурні середовища сучасної України та перспективи їхнього розвитку. Криза й відродження культури в суспільствах перехідного типу. Нова соціокультурна реальність посттоталітарного суспільства та її ознаки.

Тема 7. Соціологія політики.

Політика як особливий вид соціального регулювання. Соціологічна сутність політики. Політична система суспільства, її функції, структура, принципи стратифікації. Легітимність політичної влади та її ознаки. Поняття електоральної соціології та її види. Громадська думка як оцінюючий фактор соціально-політичного рівня розвитку суспільства. Функції та канали висловлювання громадської думки. Поняття масової комунікації та її вплив на формування громадської думки.

Тема 8. Економічна соціологія.

Уявлення про економічну сферу як виробництво, розподіл та споживання матеріальних благ. Об'єкт та предмет економічної соціології. Соціальні функції економіки. Система категорій економічної соціології: економічна поведінка, економічне життя, економічна культура, економічна свідомість, економічне мислення, економічні інтереси, економічна активність.

Тема 9. Соціологія праці та управління

Основні напрями досліджень соціології праці й управління та предмет цієї науки. Складові предмета соціології праці й управління: суб'єкти праці, соціальні інститути у сфері праці, соціально-трудові відносини, соціально-трудові процеси, соціальне управління ними. Праця як вид соціальної діяльності. Характер і зміст праці. Становлення до праці і проблема мотивації

трудової діяльності. Трудовий колектив як соціальна організація, керівництво його діяльністю. Формування соціологічних ідей про управління трудовими колективами, організаційний та соціально-психологічний напрямки їх розвитку. Роль соціології праці та управління у вирішенні соціально-економічних проблем.

10. Соціологія релігії.

Предмет і метод соціології релігії. Становлення соціології релігії. Особливості соціологічного вивчення релігії. Функції релігії як соціального інституту суспільства. Релігійні організації. Релігія і Держава. Взаємозв'язок релігії з іншими формами суспільної свідомості. Релігія та атеїзм. Релігійні організації та соціальна релігійна ситуація у сучасній Україні. Тенденції розвитку релігійних процесів в українському суспільстві.

11. Соціологія конфлікту.

Історичні та методичні основи соціології конфлікту. Предмет і метод соціології конфлікту. Природа, динаміка та механізми виникнення соціального конфлікту. Поняття, причини, мотивація, функції та структура, стадії соціального конфлікту. Типологія і класифікація конфліктів, методи їх вирішення і попередження. Управління соціальним конфліктом. Структурні методи управління конфліктом. Профілактика конфліктів, управління поведінкою особистості з метою запобігання конфліктів.

12. Соціологія сім'ї.

Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Специфіка соціологічного вивчення сім'ї. Деінституціоналізація сучасної сім'ї. Сім'я як соціальна система. Основні категорії соціологічного дослідження сім'ї: умови життя, структура сім'ї, функції сім'ї. Основні форми сім'ї та різновиди шлюбу (нуклеарна і розширена сім'я; моногамія і полігамія, груповий шлюб; патріархальні й матріархальні родини, егалітарна сімейна система тощо). Соціальні та індивідуальні функції сім'ї. Тенденції розвитку сучасної сім'ї (світовий і вітчизняний досвід). Сучасна сім'я в Україні: стан, тенденції розвитку, перспективи. Основні індикатори становища сімей в Україні. Демографічні аспекти та загальний стан сімейно-шлюбних взаємин на сучасному етапі.

13. Соціологія молоді.

Молодь як специфічна соціально-демографічна група. Процес інтеграції молоді в суспільні структури. Молодіжна субкультура як фактор соціалізації особистості. Девіантна поведінка та її соціальна корекція.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Використовуються такі методи навчання:

а) *словесні* – виклад основних положень теми з їхнім наступним обговоренням, виокремлення головних понять теми, презентація головних теоретичних положень теми та дискусія навколо них;

б) *наочні* – ілюстрування навчального матеріалу таблицями, схемами та графіками у вигляді поступового наповнення запропонованих викладачем форм, схематична організація навчального матеріалу кожної теми;

в) *семінарські* – виконання науково-дослідних завдань, що передбачає організацію навчальної роботи для отримання нових знань, перевірки певних наукових гіпотез на рівні соціологічних досліджень; опис, узагальнення та аналіз соціологічної інформації; формування вмій і навичок інтерпретації результатів досліджень різноманітних об'єктів;

г) *дистанційні* – відвідування студентами лекцій в онлайн-режимі, надання викладачеві фрагментів та фінальних результатів самостійного опрацювання навчального матеріалу та матеріалу виконання групових та індивідуальних дослідницьких проектів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Дворецька Г.В. Соціологія: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002.
2. Соціологія: Курс лекцій / За ред. В.М.Пічі. – К.: Львів: 2009.
3. Соціологія: Підручник. За ред. В.Г.Городяненка. – К.: Вид. центр «Академія», 2008.
4. Черниш Н.Й. Соціологія: Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2009.

ДОПОМІЖНА:

1. Соціологія / За заг. ред. проф. В. П Андрущенко, М. І. Горлача. — К.; Х., 1998.
2. Брегеда А. Ю. та ін. Соціологія: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни.— К., 1999.
3. Соціологія: короткий енцикл. словник. — К., 1998.
4. Макеєв С. О. Соціологія: Навч. посіб. — К., 2003.
5. Піча В. М. Навчальний словник-довідник для студентів. — К.; Л., 2002.
6. Пилипенко В. Е. Соціологія: спеціальні та галузеві соціології. — К., 2003. 14.
7. Павліченко П. П., Литвиненко Д. А. Соціологія: Навч. посіб. — К.: Лібра, 2000.
8. Сірий Є. В. Соціологія: спеціальні та галузеві соціології. — К., 2004.
8. Якуба О. О. Соціологія: Навч. посіб. для студ. — Харків: Константа, 1996.